

morabil totdeauna, în care noutatea considerării piesei era hrănită de încrederea în viziunea proprie. Și prima simfonie enesciană și Dansurile lui Theodor Rogalski au fost parcă noi urechilor noastre care le cunoșteau atât de bine. A venit acum rîndul *Uverturii de concert* de Enescu să fie reinterpretată de exigentul muzician. Rojdestvenski a văzut în ea amintirea nostalgică a *Rapsodiilor*, pe care compozitorul, situat la alt etaj al abordării folclorului nu le mai putea reedita. Temele populare au fost scoase în evidență cu aplicatie, fermitatea tinerească a dansurilor din primele opusuri enesciene a lăsat locul unei atmosfere dubitative. Exploziile de elan antrenau nu numai vocea principală, izgonind în acompaniament pe celelalte, ci creșterile erau distribuite între numeroasele linii simultane. Rojdestvenski nu ne-a înfățișat însă o uscăciune neo-barocă, ci o diluție orchestrală a unei muzici meditative, apropiată oarecum de impresionism, iar îmbinarea polifonică, departe de scolastică, era anvizată atmosferic.

Suita de balet *Anna Karenina* de Rodion Scedrin este o succesiune de imagini scenice conturate. Momentele muzicale își au valoarea în potențarea unor activități coregrafice. Raportată la dans (ale cărui cerințe compozitorul le cunoaște bine) piesa este eficientă. Stilul imaginistic este românesc, fiecare situație fiind conformă cu pretextul literar și ducîndu-ne cu gîndul la el, iar relațiile orchestrale sînt în tradiția confirmată a lui Rimski-Korsakov, deși se folosesc cîteva din cele mai noi procedee instrumentale (o percuție colorată, o textură a corzilor grave, efect de pian preparat, *pizzicato* bartokian, unison, al corzilor cu schimbări individuale și neregulate de arcușe). Muzica urmărește scenariul cu conștiinciozitate, deseori fructuos, totdeauna atent și rareori ilustrativ. Dirijorul a vizualizat partitura, alegînd calea care desigur este calea cea mai favorabilă piesei.

Simfonia *Manfred* este cea mai literară dintre simfoniile lui Ceahkovski și în acest sens convine intim talentului dramaturgic al lui Rojdestvenski. Dacă spuneam la început cît este de surprinzătoare la el rezolvarea inedită a fiecărei fraze, a fiecărui moment, aceasta nu vrea să însemne că dirijorul se pierde în amănunte nesemnificative, ratînd etajarea constructivă necesară. El reușește în cadrul celor patru acte bine individualizate de autor ca subiect,

atmosferă și muzică să găsească măsura imbinării omogenității, idei imaginistice unice, cu relief spectaculos, cu policromia atentă. Partea întâi și partea ultimă (în imaginile dantești ale finalului dirijorul se simte la el acasă, și ne amintim versiunea memorabilă de acum cîțiva ani a *Simfoniei Fantastice* de Berlioz) au cunoscut, îndeosebi, această interacțiune a amănuntului cu construcția, iar partea a II-a a avut o grație menținută cu tact la limita tragicului.

Orchestra simfonică a Radioteleviziunii Sovietice, omogenă, în culori vii, crude, cu nuanțe spectaculoase, foarte ordonată, știindu-și perfect, din repetiții, rolul, l-a lăsat pe șeful de orchestră să-și desfășoare aptitudinile de modelator al pastei sonore. Covîrșitor prin suculența sonorităților, biss-ul, din *Romeo și Julieta* de Prokofiev, a fost proba unei orchestre care-și poate conjuga eforturile pentru imaginarea unui tablou muzical pregnant, a unui dirijor-actor, cu toată atenția concentrată spre transmiterea către ascultător a tabloului sonor.

COSTIN CAZABAN

Recital Yehudi-Hephzibah Menuhin concert Menuhin—Iosif Conta și Orchestra Radioteleviziunii

Ultimele concerte ale festivalului au fost marcate de prezența lui Yehudi Menuhin.

Este aproape o jumătate de veac de cînd Menuhin -- unul din cei mai mari violoniști ai lumii -- răs-pindește pretutindeni, buna muzică, așa cum a deprins-o de la celebrul său înaintaș și învățător, George Enescu. Afectiunea și gratitudinea nesfîrșită pe care i-o poartă acestuia l-au făcut să nu lipsească nici de data aceasta, de la Festivalul care perpetuează memoria ilustrului nostru muzician. Împreună cu remarcabila pianistă Hephzibah, sora sa (ea însăși elevă a lui George Enescu), Menuhin a dat mai întîi un recital de sonate. Este captivantă și pilduitoare ținuta simplă și modestia plină de grație cu care se manifestă acești reputați interpreți.

Ceea ce este relevabil în mod deosebit, e stilul perfect în care au fost redată fiecare din lucrările interpretate.

În *Sonata I-a în Sol major* de Brahms cei doi artiști, într-o admirabilă comuniune de gîndire și simțire ne-au redat pe deplin spiritul ușor melancolic al cunoscutului lied (*Cîntecul ploii*) ce stă la temelie întregii lucrări. Am urmărit acel *Vivace ma non troppo* inițial desfășurat în adevăratul tempo mai liniștit pe care l-a avut în vedere compozitorul. Sentimentul de reverie specific brahmsian avea să se accentueze în *Adagio* a cărei melodică romantică a fost valorificată extraordinar de pianistă prin acele arpegii redată cu discreție și infinită finețe în registrul grav.

Finalul *Allegro* s-a distins prin moderația tempoului, fiind redat cu căldură dar în același timp, cu multă austeritate.

Piesa de rezistență a recitalului a constituit-o *Sonata a III-a, în la minor*, „în caracter popular românesc”, de George Enescu. Pe ambii interpreți i-am aflat atât de bine integrați literei și spiritului enescian, încît mărturisim că, deseori, închizînd ochii, am avut impresia netă că interpretul era însuși Enescu, așa cum l-am urmărit de-a lungul anilor, executînd lucrarea, cînd la pian, cînd la vioară. De altfel, cuplul Yehudi-Hephzibah a cîntat totdeauna cu dragoste și cu deplină convingere, *Sonata a III-a* atât de exigentă, de dificilă, încît s-au identificat de mult cu spiritul și cerințele-i de interpretare.

Acești artiști sînt autentici păstrători ai tradiției în ceea ce privește chipul de redare a specificului nostru popular, cu cromatisme-i caracteristice, cu melismatica de influență orientală și acele sferturi și șesimi de ton notate de Enescu cu atîta meticulozitate.

Am reținut însă, dincolo de magistrala execuție, însușirea de către ambii interpreți a particularităților de ordin melodic propriu fie baladei și cîntecului lung românesc, ori doinei ancestrale și care răzbat cu putere atât în prima parte a Sonatei (*Moderato malincorico*) cît și în partea a doua (*Andante sostenuto e misterioso*). Aici flageoletele de cea mai subtilă factură la vioară și picurările obsedante, în acut, la pian, precum și pasajele în pianissimo executate de ambii interpreți au reușit să creeze o atmosferă de intensă poezie, de vis fermecător. Și nu am putea nicicum trece peste rara intuiție cu

care au fost redată apoi ritmurile unor jocuri populare din *Allegro con brio* final, în care umorul și voioșia, exuberanța și energia și-au dat o fericită întîlnire. Entuziasmul generat în rîndurile ascultătorilor a fost enorm și cei doi mari artiști au repetat, cu bunăvoie, părțile extreme ale Sonatei.

Recitalul a fost încheiat cu *Sonata a VII-a, în do minor* de Beethoven. Și aici stilul specific beethovenian ne-a apărut filtrat, nu rareori, prin concepția interpretativă a lui George Enescu, începînd cu chipul oarecum sumbru al expunerii temei inițiale, cînd pianista a participat deosebit de eficient cu acordurile sale grave, dînd impresia unei înfrigurări dramatice. *Adagio* a fost redat de violonist cu un sentiment calm și senin pentru ca *Scherzo*-ului cei doi interpreți să-i imprime o alură realmente glumeață, veselă. În sfîrșit, *Finalul (Allegro)* a fost redat în chip pasionat, cu o intensă trăire emoțională, dar cu acea olimpiantă ținută artistică de la care cei doi mari artiști nu s-au abătut niciodată.

Apoi, în Concertul orchestrei simfonice a Radio-televiziunii dirijat de Iosif Conta, Yehudi Menuhin a cîntat *Concertul pentru vioară și orchestră* de Beethoven. Interpretarea dată de solist a fost aceea a unui poet cît și a unui muzician călit în focul nenumăratelor sale apariții în această veșnic tînără lucrare. Oricine a avut, o dată mai mult, de învățat de la Menuhin. Ne referim la stilul interpretării: tempii cei mai corecți, mai conformi, seninătatea expresiei și fluența cantilenei (în *Larghetto*), de asemenea ritmica plină de nerv imprimată *Rondo*-ului final. A fost marea, adevărata artă care ne dispensează de orice alte mărunte comentarii.

Ne împlinim o datorie plăcută în a releva odată cu acestea munca artistică a orchestrei care sub energica și priceputa îndrumare a dirijorului Iosif Conta a realizat un acompaniament discret, extrem de îngrijit, care să ne dea puțința de a audia așa cum se cuvenea pe solistul concertului.

A fost prezentată în condiții optime — sonoriități delicate, frazarea expresivă, crescendo-uri gradate ireproșabil. — *Uvertura Leonora No. 3* de

Beethoven, după care, datorită unei nobile dăruiri a tuturor muzicienilor, dirijorul Iosif Conta a înfățișat la capătul unor strădanii pe care le prețuim mult, *Simfonia a III-a în Do major*, pentru orchestră, orgă, pian și cor, de George Enescu, această monumentală și extrem de exigentă lucrare, al cărei bogat conținut emoțional și ideatic ne-a impresionat profund. Ne aștepta însă una dintre cele mai plăcute surprize. Violoniștii Yehudi Menuhin și Ion Voicu au ținut să omagieze memoria lui George Enescu interpretând în cele din urmă *Concertul pentru două violini și orchestră* de Bach, lucrare pe care marele nostru muzician o prețuia în mod deosebit.

În deschiderea concertului maestrul Ion Dumitrescu — Președintele Uniunii compozitorilor din R.S. România — a arătat în cuvântul său vibrant, concis dar cuprinzător, semnificația și izbinda celui de al VI-lea Festival „George Enescu”, dînd tuturor participanților din nou întîlnire, la viitorul festival „George Enescu-1976.”

J. — V. PANDELESCU

Georges Prêtre, Valentin Gheorghiu și Filarmonica „George Enescu”

Prezența dirijorului Georges Prêtre și a pianistului Valentin Gheorghiu în concertul Filarmonicii George Enescu a însemnat un real eveniment artistic.

Valentin Gheorghiu a cîntat *Concertul pentru pian* de Schumann cu aceeași afectuoasă, cu aceeași tandră participare ca și cum l-ar fi prezentat acum pentru prima oară. El este adevăratul artist care niciodată nu cade în interpretări rutiniere.

Georges Prêtre a infuzat orchestrei dragoste, elan, mai mult decît atît, pasiune pentru această lucrare atît de frecvent cîntată, făcînd ca dialogul cu solistul să se desfășoare într-un echilibru perfect, poate mai desăvîrșit ca oricînd.

Georges Prêtre este, după părerea noastră, prototipul dirijorului, care trăind cu o mare intensitate muzica, o transmite, așa cum o simte, atît orchestrei cît și publicului. De altfel este același, în manifestările-i exterioare, la concert, precum e și la repetiții. Dacă mîna sa dreaptă mînuiește activ și cu tact bagheta, cu stînga care are o independență desăvîrșită, modulează discursul muzical ca un neîntrecut plastician. El mimează totul; uneori dă impresia că și cîntă, iar fraza muzicală este descrisă gestic cu o neînteruptă elocință. Nuanțele dinamice, crescendo-urile puternice ca și potolirile subtile, stau toate în mîna și degetele sale — ele înseși independente. Dirijorul este secondat cu dragoste, ascultat, simpatizat.

L-am urmărit apoi pe acest indiscutabil mare șef de orchestră, în *Simfonia I-a* de Mahler.

În prima parte a simfoniei a redat cu o deosebită forță sugestivă gîndirea atît de complexă, de variată a lui Mahler, iar acel sentiment al dragostei pentru natură s-a revărsat cu plenitudine. A fost redată cu pregnanță ritmică partea a doua, cu mișcarea-i caracteristică de *laendler*. Dar punctul de culminație emoțională a fost atins în mișcarea treia unde popularei melodii *Frère Jacques* i-a imprimat o notă ponderată și solemnă pentru ca perioadei a doua a acesteia să-i infuzeze, dimpotrivă, picanterie.

Schimbările de tempo, în genere, au fost realizate de dirijor, cu mult gust, iar *Finalul* redat pe alocuri furtunos, uneori dramatic. Georges Prêtre s-a dovedit, o dată mai mult dirijorul de mare competență și autoritate care reușește să cucerească atît orchestra cît și publicul pînă la entuziasm.

Să arătăm cu acestea că rareori orchestra Filarmonicii a sunat atît de unitar, de plin, de îngrijit. A fost o seară de mare succes.

J. — V. P.